

6. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text> (дата звернення 11.09.2022).

7. Гладчук Д.І. Міжнародні деонтологічні стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення прав людини. Альманах міжнародного права. Вип. 24. С. 88-96.

8. Suprijanto Agus. Legal culture in multiculturalism and its role in law enforcement in Indonesia. Proceedings ictess UNISRI. 2017. Vol. 1, № 1. P. 197-206.

9. Reiner Robert. Is Police culture cultural? Policing: a Journal of Policy and Practice. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/329439803_Is_Police_culture_cultural. (дата звернення 11.09.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-32>

МЕДІАЦІЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мішкевич Жанна Валеріївна

*старший інспектор з особливих доручень відділу уповноважених з контролю за дотриманням прав людини у поліцейській діяльності
Управління дотримання прав людини Національної поліції України
м. Одеса, Україна*

Інтеграція України в Європейську спільноту ставить перед нашою державою обов'язок щодо гарантування повноцінного функціонування інститутів, основним завданням яких є забезпечення верховенства права.

Дотримання та захист основних прав і свобод людини і громадянина суттєво залежить і від ефективної діяльності поліції. В основі реформування діяльності сучасних правоохоронних органів полягає модель переходу від каральної до сервісної функції. Зауважено, що для кожної держави притаманні свої особливості взаємодії з поліцією, однак, є й загальні риси, що визначають основний вектор розвитку поліцейських систем світу сучасності, серед яких, О. Кобзар виділяє такі: поліція виступає сервісною службою, що надає низку послуг населенню; тісний взаємозв'язок з громадськістю; підвищення соціальної місії поліцейських структур, яка полягає насамперед у «служінні населенню»; направленість на забезпечення реалізації та захисту основних прав та свобод людини і громадянина [1, с. 23].

Життя кожного громадянина України за останні роки зазнало серйозних змін. Пандемія, повномасштабна війна, соціальна незахищеність населення сприяють виникненню конфліктів на різних рівнях соціальної взаємодії. Конфлікти в суспільстві є групові, між особою та групою, між особами. Тому є потреба в оптимальних способах та засобах деконфліктизації суспільства. Таким способом є медіація, яка можлива при низькому та середньому рівні конфліктності. Слід зазначити, що медіація виникла під час великої депресії в США в 1930-х роках як спосіб вирішення сімейних та трудових конфліктів. Завдяки медіації були зупинені тривалі масштабні страйки. Інші країни досить швидко перейняли американський досвід і впровадили аналогічні інститути альтернативного вирішення конфліктів. На сьогодні медіація зарекомендувала себе як ефективний спосіб вирішення спорів в більшості країн світу практично у всіх сферах життя.

Закріплення на законодавчому рівні медіації в Україні сприяє розширенню варіантів альтернативного вирішення спорів (конфліктів). Закон України «Про медіацію», який набув чинності у грудні 2021 року, дозволяє вирішувати шляхом медіації будь-які конфлікти, які виникають у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносинах [3]. Медіація також дозволяє вирішувати конфлікти у справах про адміністративні правопорушення та в кримінальних провадженнях із метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим). Таким чином, в Україні офіційно з'явилась медіація як позасудова процедура.

Медіація як форма відновного правосуддя, яка на законодавчому рівні закріплена в багатьох зарубіжних країнах і позитивно зарекомендувала себе на практиці. Як відносно новітній інститут кримінально-процесуального права медіація застосовується з моменту прийняття Кримінально процесуального кодексу України. Так, згідно з ч. 1 ст. 469 КПК України угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого [2]. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Н. Турман робить висновок про те, що для укладення угоди про примирення можуть залучатися фахівці із цієї справи, так звані медіатори, основною метою діяльності яких повинно бути надання допомоги сторонам при досягненні домовленості та складанні проекту угоди. Однак чітко ч. 1 ст. 469 КПК України не закріплює можливість залучення медіатора, а передбачає залучення «інших осіб» [4, с. 277]. Вважаємо, що впровадження та застосування медіації у кримінальних

справах спрямоване на забезпечення доступу до правосуддя, вдосконалення та спрощення кримінального процесу, забезпечення прав та законних інтересів потерпілого та правопорушника, профілактику злочинності.

Процедура медіації дозволяє потерпілому у кримінальному провадженні визначитися зі способом, яким має бути відновлено його порушене право кримінальним правопорушенням. Відновне правосуддя базується на ідеях примирення конфлікуючих сторін, примирення самого конфлікту шляхом взаємного вибачення, каяття у вчиненому, усвідомлення моральної та юридичної відповідальності за скоєне кримінальне правопорушення й обов'язковому відшкодуванню завданої потерпілому фізичної, моральної та матеріальної шкоди.

Медіація, як один з інструментів, відновного правосуддя, ставлячи інтереси держави поряд з інтересами фізичної особи (потерпілого) і надаючи можливість потерпілому домовитися з підозрюваним кореспондентує диспозитивність ідеї кримінально-процесуальної діяльності. Якщо традиційне правосуддя має ознаки покарання правопорушника, то відновне правосуддя – покладає обов'язок винуватого відшкодувати збитки або усунути заподіяну шкоду. Для потерпілої особи не має значення, чи буде правопорушник відбувати покарання, чи ні, вона потребує компенсації завданої шкоди.

Таким чином, медіація є надзвичайно важливим компонентом правової системи та гідною альтернативною судовому розгляду. Ефективність її застосування доведена широким поширенням та успішними результатами. Вважаємо, що сучасний поліцейський, має володіти медіаційними техніками та навичками для попередження та вирішення можливих конфліктних ситуацій в процесі своєї професійної діяльності.

Література:

1. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

4. Турман Н. Медіація в кримінальному процесі: шляхи удосконалення чинного законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. URL: <http://pgpjourn.kiev.ua/archive/2017/3/63.pdf>